

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“

Štev. 3.

V Ljubljani, dné 1. marca 1906.

Leto XXXVI.

Iz tujine.

Deček mlad po polju gre
Proti rojstni vasi;
Pa mu danes ni srce
Radostno kot včasi.

Staro, čisto še nebo
Se nad njim razgrinja;
Nekdaj lepše je bilo,
Kakor se spominja,

Cvetke, ki so na pomlad
Včasih zadehtele,
So se njemu tistikrat
Mnogo slajše zdele.

Zdaj pa več tako mu ni,
Kot je nekdanj bilo;
Mnogo se je med ljudmi
V njem izpremenilo.

Kot jesenske rože cvet
V mrzli pokrajini
Ga obdajal mraz in led,
V daljni je tujini — — —

Taras Vaziljev.

Sreča.

Snežna ti ravnina,
V solncu se blesteča,
Zdiš se mi nestalna,
Kot je naša sreča.

Komaj nam zasije,
Že nam spet promine
Kakor sneg, ko v igred
Žarno vanj posine.

Osojski.

Letni časi.

Pravljica. Zapisal Silvester K.

(Konec.)

Prihodnji teden odide srednji brat. Bil je po svojih lastnostih nekoliko boljši od starejšega, pa vendar ne takšen, kot bi moral biti. Koncem devetega dne pride že sredi noči do môž, ki so sedeli okoli ognja. Vsede se k njim in se začne razgovarjati. Možje mu stavijo vprašanja o letnih časih. Brat govori eno in drugo, zdaj hvali to in ono, a kmalu zopet najde kaj graje vrednega, konča pa s slabo in žaljivo oceno vsakega letnega časa. Kakor hitro konča, sedi osamljen v temi. Môž in ognja ni nikjer. Boječ se, da bi se mu znalo pripetiti tako kakor starejšemu bratu, skoči kvišku in jame bežati. Vedno se mu pa dozdeva, kakor bi kdo tekel za njim; mnogokrat se prevrže čez korenino, ki se mu je zapletala med noge, a grmovje in trnovje mu trgata obleko in kožo. Sicer pa ni bilo nič hujšega. Upehan, gladen, raztrgan in potolčen dospe domov, jezeč se na tihem, da ni imel tudi njegov pot nikakšnega uspeha.

Čez teden dni gre na pot najmlajši brat. Škodoželjno se mu posme-hujeta starejša dva, prepričana, da se mu ne more goditi drugače kakor njima. Najmlajši pa se ne zmeni za posmehovanje in gre vesel naprej. Kako lepa in vesela se mu zdi priroda! Skoraj pozabi v nji, čemu je odšel po svetu. Da bi dal duška polnemu srcu, začne popevati vesele pesmice.

Devetega dne že proti mraku dospe do gozda. Urno stopi naprej ne boječ se noči, kajti na nebu se začno prižigati lučce, ki mu dovolj razsvetljujejo temo.

„Ko bi bile vse te zvezdice sami svetli zlati in bi imel tako visoko lestvo, da bi jo lahko naslonil ob nebni oblok in obral te zlate, bi bil res bogat. Toda kaj bi počel z njimi? Preobilica denarja dela le skrbi. Da bi mi zlatov ne odnesli tatovi, moral bi si sezidati veliko in močno klet, kakršna je naša cerkev, in moral bi jo zapreti z dvojnimi durmi. Zlate bi moral napolniti v močne, z železom trdno okovane zaboje in te postaviti v klet. Oh, koliko bi bilo to dela in skrbi! Naposled bi pa morda še ne bil zadovoljen in bi zahteval še več in vedno več.“ Zamahnil je z roko po zraku, kakor bi hotel reči, naj ostanejo zlati, kjer so. Svetle zvezdice mu tudi koristijo s svojo svetlobo. Spomni se pa tudi, kako žalostno bi bilo nočno nebo, ko bi ne imelo tega blestečega kinča.

Nakrat zapazi pred sabo v daljavi lučco, ki postaja tem večja, čimbolj se ji bliža. Brž pospeši korake in kmalu stoji pred velikim ognjem. Ob njem zagleda štiri može. Ko si jih ogleda, vidi, da so res takšni, kakršne sta jih bila opisala brata. Možje sede molče in ravnajo, kakor bi ga ne videli. Popotnik si misli: „Morda pa prideš lahko mimo njih?“ A ni mu mogoče; ravno njemu nasproti se dviga gosta in visoka živa meja kot mogočen zid, katere ni bilo videti prej. V istem trenutku pa se vpro pogledi štirih mož vanj, tako da nehote prime za klobuk in prijazno pozdravi:

„Dober večer, možje! Ali mi dovolite, da se nekoliko pogrejem pri vašem ognju?“ Kakor je nehote segel po klobuku, tako nehote stavi tudi to vprašanje, kajti ob pogledu na starega sivca začuti po vsem telesu pretresujoč mraz. Možje prikimajo, in najmlajši brat se vsede k ognju. Sede med starega sivca v zimski obleki in moža z lovsko opravo. Mladenič se sicer ni bal mož, a vendar ni mogel izpregovoriti. Nem nekaj časa sedi pri ognju in zre vanj. Čudna okolica in čudni možje so skrivnostno vplivali nanj.

Pa se obrne mož sivček k njemu, pogleda ga od nog do glave in reče: „Kaj hodiš po tej okolici? Kaj hočeš?“

Mladenič ga plaho pogleda, ko začuti mraz njegovih oči, naposled pa odgovori prav odkritosrčno: „Oče so mi umrli. Imam pa dva brata, ki prav osorno ravnata z menoj. Ker sem pa slišal, da je tukaj nekje v bližini začaran grad in v njem dosti bogastva, napotil sem se do vas, da tudi poizkusim srečo. Morda se mi boljše izteče kot mojima bratoma.“

Možje molče. Mladenič čuti le toliko, da so ob zadnjih besedah postali njihovi pogledi veliko bolj strogi.

„Da, da — tvoja brata sta bila tukaj?“ reče sivček kakor zase. In spet izpregovori: „Ali ne veš, kaj se je prigodilo bratoma? In ti se drzneš tudi semkaj?“

„Nisem pomislil, da bi se mi utegnilo zgoditi kaj hudega“, reče mladenič. „Saj tudi jaz ne želim nikomur nič hudega. Prišel pa sem po srečo, ker bi se rad rešil trdega jarma svojih nestrpnih bratov. Sila me je izgnala iz rojstne hiše. Spet jo bom moral poiskati, ako pri vas ne najdem boljše sreče.“

Starček pokima in reče: „Verjamem ti, kar si rekel. Videti si pošten in kakor sodim, ne hlepiš po bogastvu kakor tvoja brata. Torej mi pa povej, kakó presodiš zimo. Opiši mi jo odkritosrčno ravno tako, kakršna se ti dozdeva leta in leta.“

Mladeniču se zasvetijo oči. Brata mu nista hotela doma povedati, kakšne odgovore treba dati štirim možem. Da bo pa govoril lahko kaj tako navadnega, tega si ne bi bil mislil. Brez premisleka torej začne pripovedovati, kakor mu ravno pridejo besede druga za drugo.

„Zima je tisti letni čas, katerega črte ljudje navadno najbolj. Tudi moja dva brata sta se leto in leto hudovala na zimo in bila ravno v zimskem času najbolj nestrpna. Premnogokrat sem se jima umaknil. Šel sem vun na prosto in sem prišel do spoznanja, da ima zima kakor vsak drugi letni čas svoje dobrote. Oče so pravili nam sinovom, da bi za ljudi ne bilo dobro, ako bi bili vedno le lepi dnevi. Ljudje bi se jih naveličali, da bi se jim ne zdeli več lepi. Saj začne presedati tudi preveliko in predolgo veselje. — Največje vrednosti je zima pač za kmeta. Po trudapolnem delu, katero je imel spomladi, poleti in jeseni, odpočije si lahko čez zimo. Kadeč svojo pipico sedi zadovoljno pri topli peči in gleda skozi okno, kako zunaj burja in veter sipljeta goste snežinke. Toda nevajen popolnega mirovanja neče rok držati križem: popravlja si grablje in vile, dela novo orodje, streže živini, bere koristne knjige in časopise in se tako krepí na duhu in

telesu za novo delavno dobo, ki se ima zopet pričeti spomladi. Tudi želodcu lahko postreže pozimi bolj. Vince, ki mu ga je v jeseni rodila žlahtna vinska trta, postane na zimo čisto, in rad si ga privoščijo kapljico. Vsede se za mizo, postavi vrč predse, gospodinja pa mu prinese svinjine, katero so mu ravno v tem letnem času dali debeluhasti ščetinci — in če se mu vmes na vilice nabode kakšna okusna klobasica, je ne zaničuje, ampak gre mu še veliko bolje v slast. Kmetu pa dela zima tudi na polju mnogo koristi, posebno kadar ne primanjkuje snega. Sneg pokrije ozimino in jo varuje mraza. Spomladi pa pogleda žito izpod izginjajoče snežne odeje in začne kmeta navdajati z veselimi upi dobre in obilne letine. Zemlja počiva in se pripravlja, da po minuli zimi tem ložje pokaže svojo plodovitost. Mraz jo dobrodejno prerahlja, tajajoči se sneg jo napoji, in kadar ga je prav obilo in ga topli jug začne tajati z vso silo, zalije snežnica vse luknje in rove po njivah in travnikih ter potopi pod zemljo skrite poljske miši in drugo zalego, ki izpodgrizuje koreninice in uničuje žito in druge poljske pridelke. Res naredi včasih sneg tudi škodo, pa kmet polomljena drevesa porabi za kurjavo. Tudi se les ravno pozimi spravlja najlažje iz zakotnih krajev do cest in hiš. Kdo naj reče, da je zima žalosten čas, ko se vendar ravno pozimi vrše vse najhrupnejše zabave, veselice in igre! Ljudje po mestih hodijo v gledališča in si tako preganjajo dolgčas zimskih večerov. In kaj šele otroci! Skačejo in letajo po snegu, delajo snežene može, bijejo nekrvave boje, v katerih mesto krogelj frče snežne kepe, in ko se naveličajo snega, se drsajo po ledu ali pa se vozijo na saneh. Eden najlepših praznikov, katerega obhaja verno ljudstvo, je praznik Kristusovega rojstva in ta se obhaja pozimi. Koliko veselih otročjih obrazov je videti okrog lepo okinčanega, v mnogobrojnih darilih in lučcah se blestečega drevesca! Še marsikaj je povedati o zimi, pa mislim, da sem za silo povedal dovolj.“

Mladenič preneha in se ozre po možeh. Takoj na prvi mah vidi, da so postali njihovi obrazi veselejši. Posebno starčeve oči so izgubile vso svojo ledeno ostrost in so se iskrale prav dobrohotno in zadovoljno. Tudi tisti mrzli obraz se mu je zdel nakrat jako prijazen in prikupljiv.

„Deček“, ogласi se starček, „mislil bi skoraj, da se hočeš komu prikupiti s svojimi besedami, ki so bile zimi pravi slavospev. Pa govoril si z navdušenjem, katero se ne dá kupiti z denarjem in katero pozna le ta, ki ljubi mater naravo. Sicer ne rečem nič, si li govoril povoljno ali ne, boš li dosegel svoj namen ali ne, kajti odgovoriti še imaš tudi mojim trem tovarišem. Ako nam bodeš povoljni, imel boš srečo.“ Starec umolkne in se zazre nepremično v ogenj. A že se ogласi drugi mož, mož v lovčevi opravi.

„Po pripovedovanju soditi, znaš ceniti zimo, kakor res zasluži. Kako pa meniš o jeseni?“

„Jesen“, povzame mladenič, „je tisti letni čas, ki pokaže kmetu, kaj si je pridelal s svojim znojem in s svojimi žulji. Žito je požeto in spravljeno, kadar pripušča čas, se oglašajo peketanje čilih mlatičev. Kako je kmetu všeč takšna godba! Kmalu se bodo vezale vreče, napregel se bo konjiček in veselo se bo šlo proti mlinu, da bo moke dovolj za celo zimo. In zopet

se bo peljalo, toda takrat se bodeta napregla dva konjička, kajti voz bo poln in visoko naložen. Cesta pa bo držala proti mestu, kjer se bode žito, kar ga bode čez rabo, prodalo za težke novce. Tako v duhu prevdarja kmet, ko vstane v jutranjem mraku in sliši mlatiče, ki so že vstali nekoliko prej. Brž pokliče hlapce, vrže koso čez ramo, vtakne vodir z brusnim kamenom in dobrovoljen gre na travnik, kajti otava je že velika in lepa in treba jo je pokositi. Spravljanja in opravkov ni konca ne kraja. Komaj je otava pod streho, že je zopet treba gnojiti in sejati; ozimina hoče že v jeseni v zemljo, da bo gospodarski blagoslov tem obilnejši v prihodnjem letu. Ali pa mislite, da kmeta jezi to trudapolno spravljanje? Kaj še! Boga hvali, da ima polne roke dela, in čim polnejše so, tem več vrednosti je pri hiši. Pridni gospodarji se ponašajo lahko, da niso pasli lenobe in da veljajo nekaj, ker imajo polna podstrešja in polna gospodarska poslopja. V vinogradnih krajih pa pokajo topiči in naznanjajo, da se je pričela trgateg. Vesele pesmi orijo po vinogradih in glasno vrskanje odmeva od gor, in kmalu vabi sosed soseda v klet, da mu ponudi letošnje kapljice. A ne stiska se samo grozdje, ampak tudi hruške in jabolka morajo pokazati, kaj so vredne; sadna pijača gre žejnemu človeku dobro v slast. S strelji v vinogradih soglaša včasih tudi kakšen strel v gozdu. Lovec je, ki željno pričakuje jesensko lovsko dobo in se plazi po tihih in skritih potih za divjačino. Komaj je obrano raznovrstno sadje, že začne jesen barvati listje; prej lepo zelen list za listom zdaj rumeni ali se rdeči, dokler naposled ne odpade. Jesen dobro uči človeka, da se bode tudi njemu približala jesen. Opominja ga, naj se v krepki dobi pripravlja za starost, naj nabira in dela, da bo imel v svoji jeseni kaj žeti in uživati.“

Mladenič radovedno pogleda v moža, ki se mu resno nasmehne in pokima z glavo. „Prav govoriš, deček“, reče, „jesen je res prijetna. To je čas spravljanja — seveda le tistemu, ki ni čez pomlad in poletje držal rok navskriž. Kdor ne dela in ne pripravlja, ne bode imel česa spravljati v jeseni. Pa če mu bo tudi žal prejšnje lenobe, vendar je čas zamujen in ne pomaga več nobeno tarnanje.“ Mož se obrne proti ognju, a že izpregovori tretji s slamnikom na glavi in z zavihanima rokavoma:

„Prav govoriš, mladi prijatelj! Povej pa tudi meni kaj o poletju.“

„Poletje je tisti letni čas, ki najmanj ugaja lenuhom“, začne mladenič. „Poletna vročina jih preganja, da si iščejo sence. Pridni pa, kateremu kaplja znoj s čela, ne mara nič, dela naprej in se tolazi, da si bo tem bolje odpočil čez noč. Poletje nam prinaša obilo cvetličja, med katero seje ob solnčnatih porobkih rdeče jagode. Solnce res žge čez dan, a ko zatone, nastopijo tihi in mirni večeri in svetle, sanjave noči. Jutra so prijetno hladna in njih obilna rosa poji žejne rastline. Kako prijetno je potovati poletnega večera, ko diha hlad vonjavo svežega sena, in odmeva vsa narava neštevilnih glasov, ki so čez dan molčali v hudi vročini. Poletje je tisti letni čas, ki dá vrtni in drugi zelenjavi najlepšo rast in nam zori žito, iz katerega si pripravlja človek svoj vsakdanji kruh. S srpom in vozom odrine kmet na polje, da spravi nebeške dari. Hvaležno sklene roke, obrne oko

proti nebu in se zahvali Stvarniku za obilo nebeškega blagoslova. Poletje nam kaže tudi čarobne slike. Nad goro se kupičijo oblaki in se valé vedno bliže in bliže. Črni in temni so, samo ob robéh se svetlijo srebrnosvetlo. Pripravljajo se, da preprežejo vse nebo. Od daleč se oglasi grom, rahlo začetkoma in mirmrajoče. A kmalu zakrijejo oblaki solnce, ljudje in živina iščejo zavetja, veter buči z veliko silo, blisk šviga semintja, kar se zasveti, da vzame človeku vid, in močen grom pretrese s strahovito silo nebo in zemljo. Burja piha čez poljane, lomi drevje, trga in odnaša strehe, dež pa v gostih curkih bije na zemljo. Če je Bog ljudem milostljiv, tedaj odpluje nevihta dalje, nebo se zvedri in je bolj modro kot prej: solnce zasije in narava se zablešči kakor novorojena. Mnogokrat pa uniči toča vse pridelke, toda to je znamenje, da je božja roka kaznovala človeka, ker ni živel, kakor mu velevalo božje in cerkvene zapovedi. — Poletje je najtoplejši letni čas. Človek se res mnogo potí, kar ni marsikomu ljubo, toda potenje hladi človeka in je zdravo zanj. Če si pa hoče odpočiti in se hoče ohladiti, ima sence dovolj; stopi pa tudi lahko v vodo, iz katere pride zopet čil in krepek.“

Mladenič preneha. Skrivnostni mož samo pokima in ne reče nič. Najmlajši izmed tistih môž pa ga prijazno pogleda in reče: „Gotovo nisi hudooben človek, ker priznaš vsaki reči dobre strani. Mislim, da si zadovoljen tudi s pomladjo?“

„Kako bi ne bil“, pritrди mladenič. „Saj je pomlad najlepši letni čas. Koliko mičnih pesmic jo opeva. Prinaša vsakemu človeškemu čutu nekaj novega. Oči razveseljuje s svežim zelenjem in s pisanim cvetjem; prijetnemu vetriču velevala, naj ti ljubo gladi in boža lice; pa ti prinaša tudi najprijetnejše vonjave vzklikih cvetic; po gozdih se oglašajo krilate ptice in polnijo ušesa z milim petjem; iz zemlje pa privabi pomlad okusno zelenjavo in rdeče jagode ter izzori črešnje in marelice. Tice selivke, ki so nas zapustile v jeseni, se vračajo zopet in vesele pozdravljajo. Škrjanček se že v prvem jutru vrti po zraku; iz gozda se oglašá kukavica; v grmovju prepeva slavček; po cvetju šumé čebelice in nabirajo sladki med, — vse je živo in veselo. Med ptičje petje se vmešavajo glasovi pastirskih piščalk. Kmet hodi zgodaj na polje, orje in seje; po vinogradih pa delajo pridni kopači. Solnce sije prijetno in toplo in vabi stare ljudi, da gredó posedat na klop pred hišo. Še celo bolnik, ki je celo zimo preležal na postelji, jame upati, da mu bo vesela pomlad vrnila zdravje. Otrokom je zopet odprta pot na trato. Tamkaj se igrajo, letajo in skačejo od jutra do večera. Z novoprerojeno naravo je tudi človek kakor novoprerojen in hvali Stvarnika, ki mu je pokazal vsemogočno, vseoživljajočo in vseosrečujočo svojo roko.“ —

Komaj konča mladenič svoj govor, kar opazi okoli sebe čudno izpremembo. Ogenj ugasne, noč pa se hipoma izpremeni v najlepše svetlo jutro. Kakor bi bila iz zemlje izrastla, stoji pred mladeničem bogato obložena miza. Kdo bi našteval vse jedi, katere je ponujala? Možje obstopijo mizo, nastavijo vsak svoj rog na usta, in kar zasliši mladenič godbo, kakršne

še ni slišal nikdar. Mili glasovi mu čudno oveselé srce. Zdi se mu, da bi to godbo poslušal vse svoje življenje. Eden izmed čudnih mož veli mladeniču, naj se vsede k mizi in naj izbere jedi. Vsedejo se tudi možje. Mladenič še nikdar ni užival tako okusnih jedi in še nikdar ni pil tako dobre in sladke pijače. V živahnih razgovorih mine obed in brž se zahvali mladenič za gostoljubno postrežbo.

„Nič se ne zahvaljuj“, mu odgovori beli starec, „saj si jedel svoje jedi in pil svojo pijačo. Vse, kar je bilo in je še na mizi, vse je iz grada, ki je tvoja lastnina. Do zdaj se je godilo vse na čuden način, a od zdaj bo šlo vse naravnim putem.“

Možje vstanejo. Istočasno se zasliši drdranje voza, in kmalu se prikaže krasna kočija. Mladenič jo gleda začuden. Ko se pa ozre, ne vidi več štirih mož, pa tudi mize nikjer. Kočija se ustavi pred njim. Kočijaž stopi pred mladeniča, pozdravi ga kot svojega gospodarja in prosi, naj se vsede v voz. Mladeniču se zazdi, kakor da bi se mu sanjalo. Vsede se v zoz in po kratki, a nagli vožnji dospe na krasno livado, sredi katere se je dvigal velik in prelep grad. Pred gradom ga sprejme velika množica slug in služkinj in ga vesela pozdravi. Ginjen in srečen gre mladenič v prekrasno sobano, kjer obleče pripravljena dragocena oblačila. Mnogobrojni družini postane dober gospodar. V svoji sreči se pa vendar ne prevzame in ne pozabi svojih bratov. Dobrosrčno pozabi vse nezgode, ki sta mu jih prizadela trdosrčna brata. Vzame ju k sebi in skrbi zanju prav po bratovsko. Kmalu zaslovi mladi graščak daleč po deželi kot dobrotnik ubožcev in sirot. Hvaljen in slavljen dočaka visoko starost.

Dobro srce in nepokvarjeno dušo povsod varuje in blagoslavlja Bog.

Sredpostno sredo.

No, je bil pa že Kosmačev pôleg!“ Takó so navadno rekali ljudje, kadar se je izvedelo kaj hudomušnega in nagajivega. Ponajvečkrat so imeli prav.

Bil je pa res vseh muh poln tisti Nande Kosmačev; ne samo nedolžnih muh, tudi mnogo zlobe je tičalo v njegovi glavi in v njegovem srcu.

Radi teh lastnosti so ga imeli tudi v šoli tako radi, da so ga kar pet let zaporedoma obdržali v prvem razredu. Bil je kar za par glav višji od drugih kratkohlačarjev; seveda navihan pa bolj kot vsi drugi — kmetiški in gosposki.

Kolikokrat je zvodil za nos nedolžne meščanske šolarčke! Pa so ga vseeno vedno poslušali in mu verjeli; menda zato, ker je bil velik in so mislili, da zato ne laže in kaj več ve.

Tam za Škarjevo vrtno ograjo je imel najrajši svoj shod. O tem so pričali nebrojni podpisi in raznovrstne risarije, delo Nandetove umetne roke.

Tudi tistega dné, pred pustom je bilo, ko je zbral zopet svoje lahkóverne privržence v svoje zavetje. Tam je bil varen pred skrbnimi materami.

„Veste kaj?“ pravi, „danes vam bom pa povedal nekaj res posebnega. Sredpostno sredo ‚babo žagajo‘. Lansko leto sem šel tudi jaz pôleg, ko so žagali tisto staro in suho Belčarjevo Uršo tam doli v Pasjem ovinku. O, to je škripalo in hreščalo, ko so žagali suhe kosti.“

Lagal je kot cigan.

Seveda je šel gledat, toda kar je več povedal, ni bilo res. Uprav njega kot velikega radovedneža so poslali nekateri hudomušneži gledat, kako „babo žagajo“, in so mu rekli, da mora biti ravno opoldne na mestu, zato, da so mu pojedli doma dobro zabeljene žgance in so se mu potem posmehovali radi strogega posta na sredpostno sredo. Lakot in zasmeh sta bila huda kazen za prebrisanega radovedneža.

S to smolo je hotel letos namazati svoje tovariške.

„Letos jo bodo pa zopet“, je nadaljeval pomenljivo in skrivnostno. „Letos jo bodo pa zopet; pa pojdem zopet. A vam pa ne povem, kje.“

„Nande, povej, povej!“ se oglasijo vsi hkrati.

Odleglo mu je. Jih je že imel.

„Kaj mi pa daste, če vam povem? Zastonj ne povem!“

„Kaj pa češ?“

„No, kaj čem? Ti Viktor mi boš dal konec svinčnika s koščeno buciko; ti Dolfe pa tisto malo peresnico; ti Rudi pa barvice; ti Binče kos potice, ti Cenček pa eno cigareto. Ali bodete dali?“

„Bomo, bomo! Le povej!“ so zavpili vsi, da bi le izvedeli za osodepolni kraj.

„No, vidite, tam-le gori pod onim-le hrastom — v grabnu — pod Brezjem. Pa ne smete nikomur praviti. Jaz tudi ne bom. Ravno opoldne bodo začeli. Morate biti že prej tam in se dobro skriti, da vas ne vidijo, da vas ne ujamejo, da vam ne oblečejo narobe suknjic in vam ne zvežejo rok na hrbtu in vas takih ne pošljejo domov. To ni karsibodi!“

Dečki so napeto poslušali prevažno razodetje. Doma pa so z nena- vadno pritajenostjo izpraševali, kdaj bo tista sredpostna sredo.

Prišla je, sicer počasi, strahovito počasi; pa prišla je le. Po solnčnih plogih so se že kazale trobentice, teloh se je že belil pod grmovjem, in kos je požvižgaval v toplejših jutrih.

Neusmiljeno jih je imelo tisto jutro in tisto dopoldne. Kar prebiti ni bilo. To je dobro, da je bila šola. Pa še v šoli sto in sto misli, samo ne pri knjigah, ampak gor pod tistim hrastom, v tistem grabnu.

Po šoli brž, brž domov, knjige v kot pa hajd pod tisti hrast!

Mnogo prej je bil ondi že Nande. Skril se je za porobek v gostem leščevju; videti je pač hotel, kako oprezno bodo prišli, radovedno pričakovali, nič dočakali in naposled prevarjeni nevoljno odšli.

To je bilo vpraševanja ono opoldne. Kadilo se je že iz skleda na mizi in prijetno je dišalo po hiši po okusnem kosilu, toda dečkov ni odnikoder.

„Ali je naš pri vas?“

„Ne, pri nas ga ni. Našega pa tudi že nisem videla od zjutraj.“

„Rudi! Binče! Dolfe!“ slišalo se je izza tega in onega ogla. Toda nič!

„Naj bode, kjer hoče, saj ve, kdaj je kosilo, kar jejmo!“

Jedli, pojedli so, spomnili so se, da je sredpostna sredo. Tudi pri Kosmačevih je bilo tako. Sicer so mu nekoliko pustili in postavili v peč za pokrov, ker Nandeta običajno ni bilo nikdar opoldne domov.

„Kje si se zopet danes potikal?“

„Kje? Nikjer?“

„Tam za pokrovom imaš, potem pa nazaj v šolo!“

„Saj ni nič.“

„E ja, mora biti“, pristopijo mati bližje. Za loncem si je oblizaval stari maček od žgancev mastne brke.

„Prav ti je, pa pridi ob pravem času domov!“

Lačen je šel isto popoldne Nande v šolo. Tudi Nandetovi prijatelji niso bili videti siti.

Prišlo je tudi v šoli vse na dan.

„Prav vam je“, reko učitelj, „kolikokrat sem vas svaril radi njegove družbe. Ti Nande, ti pa ostani po pouku tu, bomo pa letošnjo sredpostno sredo žagali — tudi moža“.

Kako se je to izvršilo, nisem mogel izvedeti; pač pa sem izvedel, da so biii njegovih lahkovernih tovariših korenito ozdravljeni. F. G.

Zima se poslavlja.

Solnce.

Mir kraljev v naravi veje
In na nebu vstaja zóra . . .
In jasneje in krasneje
Svita v zlatu snežna gora.

In na nebu solnce vspláva,
Svetlo solnce na obzorji —
Dan svečano se zaznáva
Po dolinah in pogorji:

„Jaz vas ljubim, senčni dóli,
Ljubim tebe, snežna góra . . .
Kar svetov je naokoli —
Solnce vse ljubiti mora!“

In prinagne solnce glávo
In poljube dá stvarjenju —
Vse probuja se senjávo —
Vstaja k novemu življenju.

In na gôro v belem snegu —
Solnce svoj obraz pritisne, —
Slap šumeč ob skalnem bregu
V zlatih žarkih se zablisne . . .

In po logu in po pláni
Zapoj vesele tice — —

Vstani, srce moje, vstáni,
Bodi vedro, moje lice!

Pridi k meni, solnce večno
Daj poljub na lica vela,
Da srcé mi bode srečno . . .
Da mi duša — bo vesela . . .

Milka Posavska.

Oj, odpihaj proč od nas!

Mrzla zima,
Ostri mraz,
Oj, odpihaj
Proč od nas!

Ko zacvela
Vigred bo,
Spet se zjasni
Mi oko.

Med cvetice
Sela bom
In veselo
Pela bom:

Hvala tebi,
Dobri Bog,
Da zelen spet
Dol je, log!

Večno cveti,
Oj pomlad,
Slika mladih
Sanj in nad!

Ko pa vihra
Pribuči:
Tokrat varuj,
Bog, me ti!

Gradiški.

Pridi!

Oj zapûsti, mrzla zima,
Naše trate in doline,
Da nam pómlad spet zasije,
Da nam tiha žalost mine!

Kdo bi vedno na zapečku
Mrzle ude si ogreval,
Kdo o zimi bi ledeni
Vedno tožne pesmi peval?

Pridi, pridi, vesna zlata,
In ovenčaj hrib, doline,
Da nam lice se razjasni,
In nam zimska žalost mine!

Saj na svetu vse je bežno,
Upi, rádost in pokora,
Pa za zimo trdosrčno
Mila pómlad priti mora.

Semjonov.

Sneženi mož.

In vendar si spet prisijalo,
Oj solnce, na mrzlo zemljó,
Spet tople si žarke poslalo,
Ko krije sneg dol in goró.

Kako je tu v solncu prijetno,
Kajneda, sneženi mož moj;
Kaj vidim? Ej, je-li verjetno?
Solzán je, solzán obraz tvoj?

Mi danes smo srčno veseli,
Da vriskamo v solncu glasno;
Zató smo se čudom zavzeli,
Da solzno je tvoje okó!

Še vedno ubožec solziš se,
Že teče ti potok solzá;
Gorjé ti, že v solncu stopiš se —
Oh smiliš se mi do srcá.

Pač škoda, da si posijalo,
Oj solnce, na mrzlo zemljó:
Saj možu si grob izkopalo,
Oj možu — s sneženo glavó . . .

Zorko.

Starček.

„Da bi enkrat solnce
Toplo posijalo
In ta mrzli snežec
Spet z zemlje pregnalo.

Da na toplem solncu
Spet bi se ogreval
Ter pri starih znancih
Spet bi posedeval.“

Vzknilo spet je cvetje,
Solnce toplo sije,
Starčku na gomili
Mlada trava klije . . .

Slavko Slavič

Zgodnji cvetici.

Pozdravljena bodi mi zgodnja cvetica,
Ki prva pogledala si iz zemlje!
Veselja žarijo se mlada mi lica,
V nedolžnem veselju mi plava srce.

Le tukaj ostani in cvéti veselo,
Saj dekle nedolžno dobilo te bo,
Pa v nédrije svoje te bode pripelo
In v venček Mariji povilo te bo . . .

Gradiški.

Stari Jošt.

Skoro vse ga je poznalo po celi dolini . . .

Ko je spomladi skopnel sneg, se je nenadoma prikazal v vasi tudi Jošt, in ljudje so rekli: „Snega ne bo več, je že Jošt tukaj.“

Gospodinje so jele pripravljati stare, razpokane lonce, sesute škafe in razdrte metle, s katerimi so pometale po dvorišču. Kajti vse je znal popraviti Jošt in to tako dobro kot nihče drugi. Zato so mu ljudje hranili včasih po pol leta taka orodja, ker so vedeli, da je boljše dlje časa hraniti, samo, da je dobro popravljeno. In to je Jošt znal.

Ko je pobral vsa popravila po vasi, jih je nesel na sredo vasi, sedel pod košato lipo na klop in začel popravljati. Okrog njega se je zbrala vselej gruča otrok, ki ga je radovedno opazovala, kako je vezal lonce, škafe in metle.

Molčal je Jošt skoro vedno. Le, če ga je kdo kaj vprašal, je pogledal začudeno izza očal in navadno še enkrat vprašal, ker je bil malo gluhi. Skrivnosti ni skrival v svojem srcu. Bil je odkritosrčen in včasih tugi zgovoren, posebno, če je prišel v družbo.

Le hud je bil Jošt, a samo na take otroke, ki niso ubogali. Ti so se ga pa tudi bali. Tako ni znal nihče pogledati kot on. Že samega pogleda so se nekateri prestrašili.

A vselej ni bil tak. To je bilo le takrat, kadar je videl, da otroci ne ubogajo.

Krajev Cencek, — ki se je boril s prvimi črkami — se ni hotel nekega jutra učiti. Kar pride Jošt v hišo. Ko vidi, kaj je, postavi na tla svoj košek in prime dečka, da bi ga odnesel s seboj. Cencek je bil pa uren in je v največjem strahu zbežal v čumnato, kjer se je učil celo dopoldne. Od takrat ga ni bilo več treba priganjati k učenju. Samo spomniti so ga morali na starega Jošta — in takoj je šel k oknu, če že morda ni stal pred hišo . . .

Vsako leto dvakrat je prišel Jošt v našo vas: spomladi in proti jeseni. Ljudje so pravili, da hodi po celi deželi in zaide še dalje. Kje je doma, ni nihče prav vedel. Če ga je kdo vprašal, je povedal svojo rodno vas, a nihče še ni bil tam. Pravil je včasih, da je več dni odtod do njegovega doma, in da tam malo drugače govoré, kot pri nas.

Ljudje so pa trdili, da mora biti to že blizu morja . . .

Neke pomladi je prišel Jošt nenavadno kmalu v našo vas. Bilo je nekako v začetku marca. Nekaj dni zatem je padlo veliko snega. Joštu torej ni kazalo iti naprej, kajti eno nogo je imel leseno in zato je zelo težko hodil, posebno po snegu.

Sklenil je torej, da ostane nekaj časa v naši vasi. Prosil je ljudi, da bi mu preskrbeli kotichek, kjer bi našel zavetja.

Šel je od hiše do hiše. Pri vsaki je ostal par dni. Prišel je tudi k nam. Dedek so mu prepustili kotichek za pečjo, kjer je po noči spal in se zvečer grel. Čez dan je pa dobil vedno kaj dela.

Nekega jutra se je odpravil spet po hišah, da bi prinesel kaj popravila. Čez noč je bilo tako mraz, da je vse zmrznilo.

Ko stopi Jošt čez vežni prag, mu izpodrsne, pa pade vznak. Komaj je vstal, tako ga je zbolela zlomljena noga. Naprej ni mogel več, zato je prišel nazaj v hišo. Od tedaj je ostal pri nas.

Z dedkom sta se takoj pobratila ter si delila prostor za pečjo.

Večkrat je pripovedoval Jošt iz svojega življenja. Pravil je, da je doma iz daljne Ogrske, ob vznožju Karpatov, kjer živi rod Slovakov.

V zgodnji mladosti je izgubil očeta, ki je bil loncevez. Potem je šel v gore, kjer je postal ogljar.

Dan na dan je žgal oglje ali pa sekal drevje. Veliko ljudi je bilo tam pri delu in kmalu so ustanovili svojo vas. Naredili so lesene koč, malo potrebili drevje okrog koč in izpremenili zemljo v njivice.

Mirno so živeli v gorski vasici, žgali oglje in pri tem toliko prislužili, da so lahko izhajali.

Prijazno je bilo v tej vasi. Veselo petje se je razlegalo dan na dan po gorah.

Tudi gospodinjo si je dobil Jošt, ki mu je nosila jed v gozd, kjer so žgali oglje ali sekali drevje.

Ko jima je sin Štefan malo odrasel, mu je pa on prinašal jed. A kmalu je moral iti tudi Štefan na delo. S petnajstim letom je že žgal oglje kot oče in sekal drevje z njim.

Bil je krepak dečko, da se ga je moral vsak zveseliti. Oče ga je bil posebno vesel, ker je upal, da mu bo na stara leta krepka opora.

Dečka je pa tudi delo veselilo. Vsekdar je z veseljem šel z očetom na delo, če je bilo še tako težko. Tako je živela mala družina v sreči in zadovoljnosti nekaj let. —

Ko je bil Štefan star že osemnajst let, je bila strašna zima. Vse je že naprej kazalo, da bo nekaj posebnega. Lastovke so zgodaj jeseni odšle v južne kraje, in sneg je kmalu pobelil vrhove gorâ. Tudi po dolinah je zgodaj zapadlo.

V takem mrazu so morali možaki navsezgodaj v goro, kjer so sekali drevje.

Čez noč je vse naokrog zmrznilo. Ko so stopali v goro, so se mislili že vrniti, ker so otrpnili od mraza. Vendar so šli na prigovarjanje drugih naprej.

Začeli so sekati na visoki skali. Kmalu so se malo ogreli, ker so hitro sekali. Pri delu niso pazili, da se drevo že nagiblje. Kar nekdo zakriči: „Bežite, bežite!“

Vsi odskočijo. Toda enemu izpodrsne na ledu, da izpodbije tudi svojega soseda. Predno se prestrašeni tovariši zavedo, kaj je, že ležita nesrečneža pod skalo.

Hitro hite delavci pod skalo. Že od daleč začujejo vzdihovanje. Ko pridejo na mesto, vidijo strašen prizor. Štefan in Jošt sta ležala na tleh, oba v krvi. Sin se je samo še tresel, a oče je vzdihoval in držal za ranjeno nogo. Brž hiti eden v dolino po izpovednika.

Dobre pol ure nato je odmeval zvonček po širnem gozdu. Ranjenca so prenesli v bližnjo kočo, kjer so ju prevideli.

Kmalu nato se je oglasil v vasi mrtvaški zvon in je naznanjal ljudem, da je nekdo zapustil dolino solz. To je bil Štefan. Komaj so ga prevideli, je že izdihnil.

Prenesli so ga domov. Tudi očeta so odpeljali v vas.

Kako je bilo žalostno videti očeta, ki je bil vsled bolečin ves onemogel, pa je moral zreti svojega mrtvega sina, svoje upanje, svoje vse...

Ljudje so vreli vkup in pomilovali ubogo družino.

Ko je mati zagledala mrtvega sina, je bridko zajokala in se vrgla nanj, kot bi ga hotela oživiti s svojimi solzami. A sin je ostal mrzel, mati pa do smrti žalostna.

Drugi dan so ga pokopali. Oče ni mogel iti za pogrebom, kajti nogo je imel zlomljeno.

Le mati je stopala za svojim edincem. Kako ji je bilo bridko, ko je zagrmela prst na rakev! Zazdelo se ji je, da se je nekaj utrgalo v njenem srcu.

Ljudje so se razšli. Le ona je še stala ob dragem, grobu, kamor so zagrebli njeno zadnje upanje.

Ko se je zmračilo, se je odpravila domov. A kaj ko je bilo tam zopet tako žalostno in prazno.

Koliko je morala sirota pretrpeti z bolnikom — Joštom. A rana se le ni hotela zaceliti. Moral je iti v bolnišnico, kjer so mu odrezali nogo.

* * *

Bilo je tri leta po teh dogodkih. Lepega pomladnega večera je sedel Jošt pred svojo kočo.

Vežal je lonce, ki so mu jih prinesli sosedje. Ker ni bil več sposoben za drugo delo, se je poprijel te obrti. Saj je bila zelo razširjena med ljudmi po onih krajih. Vsako jesen so se vračali iz raznih krajev loncevezci. Nekateri so si prislužili v tujini lepe denarce.

Tudi Jošt je mislil večkrat zapustiti domovino in iti po svetu za kruhom, a kaj, ko ga je bolela vedno noga.

Ko mu je pa umrla žena, je sklenil, da gre gotovo spomladi.

Komaj je skopnel sneg, že se je odpravil z drugimi loncevesci proti jugu.

Tako je prišel tudi v naše kraje.

Često je rekel, da je tu njegova druga domovina, da se mu zdi vse bolj domače kot drugod. Pravil je, da se vselej spomni domačih gorâ, domače Tatre, kadar se ozre na snežne vrhove Karavank. In takrat je vselej zahrepenel po mili domovini...

Tisto zimo, ko ga je ujel sneg v naši vasi, je bil menda zadnjič pri nas. Kajti poslej ga nisem več videl.

Večkrat se pa spomnim nanj, ko se vračajo lepi pomladni dnevi, in se on ne vrne več.

Ne vem zakaj mi noče iz spomina. Kadar se ozrem proti snežnim vrhovom Karavank, mi pride v spomin tudi stari Jošt, ki je tako ljubil domače gore, da je vedno govoril o njih.

Mili starček! Če že morda spavaš na vznožju visoke Tatre, bodi ti lahka rodna zemlja! Mir tvoji duši!

Osojski.

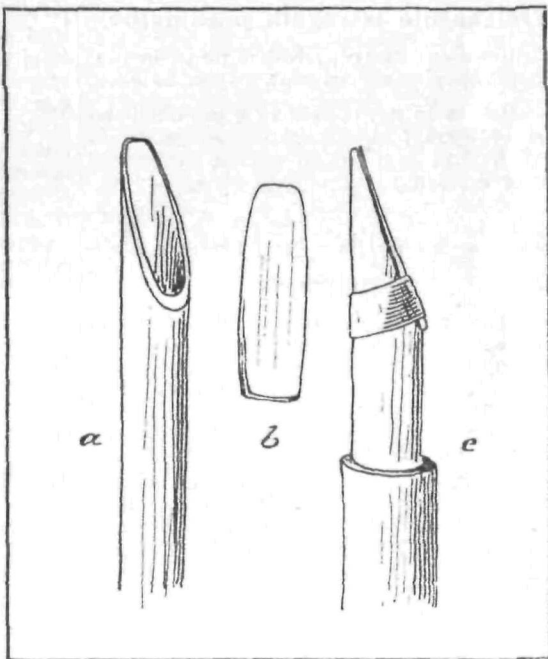
Koristna zabava.

(VI. Akustika.)

Otroka, ki je dobil prvo trobentico v dar, jako mika izvedeti, kaj more neki biti v neznamni pisani trobentici, da povzročita tako krepke zvoke. Toliko časa mu radovednost ne da miru, da se slednjič odloči za strašno dejanje: prekolje lepo trobentico! Pa kaj najde notri? Mladí čitatelj, ako utрпиš tri ali štiri vinarje, prepričaš se sam lahko. Pa saj se dá to otroško godalo razkrojiti tudi brez škode. Ogrej si trobentico tam v sredi, kjer je sklejena, da se klej zmehča, in potem jo brez težav razkrojiš v posamezne dele. Našel boš notri do polovice izvotljeno zagozdico, na izvotlino položeno — nekoliko vpognjeno — medeno trščico (zmet) in vrh te še drugo zagozdico, ki primerno pritrjuje vso napravo v cevi. Lahko se prepričaš, da že ta polovica dobro trobi in je zgornji nastavek le za olupšavo in za olajšavo pri trobentanju.

Ta preprosta trobentica ti je nekak temeljni vzoreček za vse piščalke in trobente, ki se v fiziki zovejo piščali z jezičkom.

Klarinet (št. 6) je narejen tudi na enak način. Cev se prireže na ostro — poševno (slika a). Naredi se iz trdega in prožnega lesa (n. pr. iz drina, brinja, „pušpana“ itd.) zagozdica, ki mora biti proti koncu jako tanka in gladka. Ta zagozdica — jeziček — se na spodnjem debelejšem koncu pritrđi na poševno odprtino s sukancem ali tanko žico, tako, da je spodnja polovica cevine odprtine popoluoma zakrita. Da se jezič ne premika, se mu pri debelem koncu lahko pusti še izožen podaljšek, ki se upogne in pritrđi ob cevi.

Št. 6.

Kadar se piska, se dene konec tako v usta, da je klarinetov jeziček prost in more pihanje skoz odprtino na koncu prodirati v cev. Usta so tukaj nekako to, kar pri navadni

trobentici zgornji nastavek. Tresenje tanke trščice provzroča ono tresenje zraka v cevi, ki je potrebna, da nastane glas.

Ako se naredi klarinet iz ene same cevi (slika a), naj se rabi bolj ozka, ker bi bilo sicer treba močno pihati; pri večjih ceveh naj se naredi ožji nastavek, ki že tudi sam zase gode, (sl. c). Za različnost glasov, se tudi tukaj lahko uporabljajo primerno razstavljene odprtine na strani cevi. Klarinet je med godali znamenit radi svojega posebno značilnega glasa. —

Spominčice.

III.

Boga spoznati, zvestó mu služiti,
Za srečno večnost dušo rešiti,
Naloga nas vseh je in končni namen,
Naj človek preprost je ali učen.

Brez tega vse drugo je prazno delo,
Naj blesk bi in slavo največjo imelo;
Vsi naši svetří naporí so nični,
Če nismo brez krivde — „krščansko
pravični“.

Kdor resno življenje ima za igračo,
Na ledu si zida drago palačo,
Ki hipno se zgrudi, ko solnce posije:
Ves trud bo ob smrti le kup
podrtije.

Internus.

Preizkušnje iz raznih predmetov.

III. Iz računstva: Sedem jih je, in vendar nobeden; vzemi tri proč, ostane še eden.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki. Nagrado, ki je bila objavljena v prvi številki, dobé tudi oni, ki ugodno rešijo vsaj devet vprašanj.)

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 2.

Osemkrat.

Prav so odgovorili: Štelcer Josip, sluga knezoškofijske pisarne v Mariboru; Fon Emica in Ivan, učenca v Celju; Grašek Stavko, učenec IV. razreda v Kamniku; Levec Ivo, učenec IV. razreda c. kr. vadnice v Ljubljani; Hočevar Marica, učenka pri čč. šolskih sestrah v Celju; Klavžer Blaž, učenec v Mariboru; Hočevar Milan, drugošolec slov. gimnazije v Celju; Karba Alojzij v Studenicih pri Mariboru; S. Neuvirt v Repnjah; Trtnik Alma in Olga, učenki IV. razr.; Jurca Ivanka, Gröbner Tilči, Deleja Cirila, Ferenčak Bogdana, Javornik Doroteja, Dolem Ivanka, Kene Zinka, Kogoj Angela, Kaplja Roza, Lesar Neža, Košmelj

Minka, Suschützky Julija, Rihteršič Franica, Smolnikar Hedí, Siegmund Pavlina, Spreizer Mici, Peterlin Mimi, Veibč Alojzija, Vrtačnik Fani, Vrhunc Francka, Udovč Mici, Urh Pepca, Zajc Zofija, Zupanc Polonca, Zupančič Francka, učenke VIII. razreda v Lichtenthurničnem zavodu v Ljubljani; Irgl Ivana, na Sladki gori; Jezovšek Milica in Brinovc Julika, učenki V. razreda na Vranskem; Vizjak Štefika in Stepišnik Marija, učenki v Ljubčini; Robar Ivan na Petelinjeku (Štaj.); Bendl Roman, prvošolec v Mariboru; Mahorič Emica, učenka II. razreda meščanske šole v Ptujju.

Novi listi in knjige.

Spillmannove povesti. V. zvezek: *Ujetnik morskoga roparja.* Povest. Prevel M. B. Založila „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani. Tisk „Katoliškega tiskovnega društva“, prej R. Šeber v Postojni. 1905. — Cena 40 h, trdo vezan 60 h. — Sploh se smejo knjige, ki jih pišejo jezuiti, prištevati najboljšim delom, kar jih prihaja na dan v raznih jeziki vseh dežel. Jako torej priporoča vsako knjigo že pisateljev dostavek S. J. Posebej pa so se prikupile mladim čitateljem mladinske povesti p. Spillmana. Zato smo prepričani, da se bo razveselil mladi svet tudi tega V. zvezka, v katerem se mikavno opisuje britka osoda blagega dečka, ki so ga bili gusarji ukradli in prodali v sužnost, pa je bil po hudih poizkušnjah zopet rešen, kakor je pozneje sam priznal, — po priprošnji Matere božje. Vzledna je njegova stanovitnost v veri.

Listnica uredništva.

Mara: Smo priredili. Še drugič kaj, pa bolj veselega. — Staroselski: Vinjete bi morali prej videti. Prejšnjih pesmi je pač še nekaj prirejnih; pridejo svoječasno. Zadnji dve nista našli milosti. Hvala za voščila! — Bogomil Gorenjko: Pretežko za deco. Poizkusite kaj lahkega, otroškega. — Mokriški: Le počasi! Rajši manj, pa tisto vestno opilite! Na urednikovo pilo se preveč ne zanašajte. En čas radi pomagamo. A hočemo napredka.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravníštvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.